

حج ما این است

دست‌نویس‌های معتبر تذکرة الاولیاء تا قرن دهم شامل همین مطالب است اما پس از قرن دهم فصل‌های دیگری با عنوان "ذکر متأخران از مشایخ کبار" بر این کتاب افزوده شده که حالات و سخنان 25 تن از عارفان قرن‌های چهارم و پنجم را دربر دارد.

دست‌نویس‌های معتبر تذکرة الاولیاء تا قرن دهم شامل همین مطالب است اما پس از قرن دهم فصل‌های دیگری با عنوان "ذکر متأخران از مشایخ کبار" بر این کتاب افزوده شده که حالات و سخنان 25 تن از عارفان قرن‌های چهارم و پنجم را دربر دارد. بیشتر این پیوست از مآخذی برداشته شده که احتمالاً در دسترس مؤلف تذکرة الاولیاء نیز بوده و مطالب آن به شیوه تذکرة الاولیاء تألیف شده است؛ ازین رو بسیاری از پژوهشگران معاصر از جمله نیکلسون آن را جزو اصل کتاب پنداشته‌اند. این ملحقات در هیچیک از نسخه‌های کهن کتاب نیست و فهرستی هم که عطار در آغاز کتاب آورده شامل همان 72 نام است.

عطار در سرگذشت هر عارف تمام نقل‌ها و روایت‌هایی را که درباره زندگی او در منابع دسترس خود خوانده و به نظر او درست آمده، آورده اما بیش از آنکه در صحت روایات دقت کند به تأثیر تربیتی و ارشادی آنها توجه دارد. با توجه به اینکه مؤلف به گفته خود از کودکی دوستدار اهل طریق بوده است می‌توان گفت که او همواره شرح حالات و سخنان عارفان بزرگ را می‌خوانده و مطالب بسیاری را از آنها به خاطر می‌سپرده است؛ در واقع مآخذ او محدود به چند کتاب مشخص نیست. مطالعه تذکرة الاولیاء و مقایسه مطالب آن با منابع دیگر صوفیه نیز نشان می‌دهد که عطار به مهم‌ترین آثار فارسی و عربی مقدم بر تذکرة الاولیاء دسترسی داشته و از آنها مطالبی برگرفته است.

تذکرة الاولیاء به زبان‌های دیگر نیز ترجمه شده است. نخستین اثری که به عنوان ترجمه این کتاب شناخته شده است. یک نسخه خطی عربی به تاریخ 869 محفوظ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران است که مطالب تذکرة را تقریباً با همان ترتیب اما با حذف چند باب دربر دارد و در هرباب نیز بخشی از نقل‌ها و قصه‌های تذکرة نیامده است. ترجمه دیگری به ترکی اویغوری از قرن نهم موجود است که تنها نسخه آن در کتابخانه ملی پاریس نگهداری می‌شود. در زبان انگلیسی نیز دو ترجمه از تذکرة الاولیاء به صورت خلاصه موجود است که یکی از آنها ترجمه بانکی بهاری است و دیگری ترجمه آ. ج. آبربی ایران‌شناس انگلیسی. ترجمه اخیر که در 1345 ش / 1966 به چاپ رسیده دقیق‌تر است.

چاپ و نشر تذکرة الاولیاء از اوایل قرن چهاردهم آغاز شد. در شبه قاره هند چند بار چاپ سنگی شد. اولین بار "رینولد نیکلسون" آن را تصحیح انتقادی کرد. نسخه‌هایی که نیکلسون از آنها استفاده کرده بی تاریخ است و تنها نسخه خطی دارای تاریخ او تاریخ 1091 را دارد. ظاهراً نیکلسون از نسخه‌های معتبری که خاصه در کتابخانه‌های ترکیه موجود است بی خبر بوده است. از امتیازات تصحیح نیکلسون مقدمه محمد قزوینی بر آن است که حاوی اطلاعات دقیق و سودمندی است. پس از نشر نخستین چاپ تصحیح "رینولد نیکلسون" یکی از کتاب‌فروشی‌های تهران همان را دوباره به عنوان تذکرة الاولیاء تصحیح علامه قزوینی منتشر کرده است ولی با اطمینان می‌توان گفت که محمد قزوینی هرگز تذکرة الاولیاء را تصحیح نکرده است.

یاد آور می‌شود، نمایش رادیویی حج ما این است، به کارگردانی آشا محرابی، سردبیری شهرام میرشکاک، تهیه‌کنندگی، فریبرز گلبن و نویسندگی کبری عبدالخانی تهیه و تدوین شده است.

همچنین مهرداد عشقیان، مینا نیکوکار، نورالدین جوادیان، امیر جوشقانی، مجید حمزه، بهناز بستاندوست، مه رخ افضلی و حبیب بختیار، در اب، نماش، افاء، نهمندند. لطفاً صبر کنید ...